

SI 107 Sigtuna, Kv. S:ta Gertrud

Litteratur: A. Wikström, C. Ljung & A. Kjellström, S:ta Gertrud 3, Sigtuna, 2008. Rapport Arkeologisk förundersökning. Meddelanden och Rapporter från Sigtuna Museum nr 39 (2009), s. 10, 25; C. Ljung, Gravmonumentet på museets tomt, i: Situne Dei (2010), s. 115 f.

Äldre avbildning:

Signum i Samnordisk runtextdatabas: [saknas f.n. i databasen]

Ett revben med runinskrift påträffades vid en arkeologisk förundersökning 2008 på Sigtuna museums tomt i kv. S:ta Gertrud 3 (Fyndnummer 13).

Vid förundersökningen påträffades två tidigkristna gravar, den ena en kvinnograv äldre än den kända stenkyrkan. Kvinnan låg i ett tidigkristet gravmonument av röd sandsten. Även delar av kyrkans norra grundmur liksom dess norra korsarm kunde dokumenteras. Ett byggnadslager med kalkbruk täckte graven, vilket tyder på att graven är äldre än stenkyrkan. Det innebär att den inte bör ha varit yngre än omkring år 1100, då bygget av kyrkan anses ha påbörjats. Det gör en datering av graven till andra hälften av 1000-talet trolig. Fyllningen i graven bestod av omrörda kulturlager från den äldre bebyggelsen på platsen och där fanns föremål av senvikingatida karaktär som äldre svartgods, järnföremål, slagg m.m. likaså en silverring och en grön glaspärla samt en rå bärnsten. Här påträffades också det runristade benet. Fyndomständigheterna talar för en datering av benet till andra hälften av 1000-talet, medan benets anknytning till själva graven är osäker.

Benets längd är 78 mm, bredd 30 mm och tjocklek 9 mm. Runhöjd: 16 mm (1 **u**).

Fig. 1. Runbenet SI 107 från Kv. S:ta Gertrud. Foto Magnus Källström 2018.

Inskrift:

uiti :

Viti(?)

»Tecken(?)».

Till läsningen: Nedtill vid vänstra kortsidan anas möjligen en rest av ett skuret streck, som kan ha utgjort ett stycke av brottkant en på benet. 3 mm till höger om den finns ett 9 mm

Runristade lösföremål från Sigtuna

Sl 107 Sigtuna, Kv. S:ta Gertrud

lång lodrätt streck som är av en annan karaktär, djupare och kraftigare skuren än runornas linjer. 5 mm till höger om kortsidan finns på ristningsytans övre del ett jackliknande streck, som är 9 mm långt. 1 mm till höger om det finns ett något ytligare streck. Ytan mellan strecken är borta. Inget av de nämnda strecken bedöms höra till runinskriften. 1 **u** är skuret med tunna men tydliga linjer liksom inskriftens övriga runor. Bågens övre spets i 1 **u** är ansatt mot huvudstaven 1, 5 mm nedanför toppen. Mellan 2 **i** och 3 **t** finns en punktartad fördjupning, som bedöms vara en vittring. 3 **t** har en dubbelsidig bistav. Till höger om 4 **i** finns ett skiljetecken i form av ett streckformat kolon.

Inskriften bedöms vara bevarad i sin helhet. Utifrån det faktum att ettorsinskrifter på ben, som enbart har tjänat som skriftbärare, i många fall består av personnamn, skulle runorna **uiti** kunna återge ett i runinskrifter tidigare icke belagt maskulint personbinamn *Hvīti* 'den vite' där benämningssgrunden kan vara ljuslagdhet. Ljudhistoriskt är det dock mindre tilltalande. Om det i så fall anmärkningsvärda bortfallet av initialt /h/ i **uiti** se G. Widmark, *Det språk som blev vårt* (2001), s. 88. Binamnet finns belagt i forndanskan och fornsvenskan och är vanligt i Norge och på Island (E. H. Lind, *Norsk-isländska personbinamn från medeltiden* (1920–1921), sp. 165 ff.).

Metodiskt mer tilltalande är att **uiti** står för ett runsvenskt maskulint substantiv *viti* 'tecken, märke (med viss avsedd innebörd)', belagt i Sö 213 i dativ pluralis i formen **at : uitum** och översatt med »till minnesmärke». Det kan nämnas att substantivet *viti* också förekommer som heiti för korpen 'den varslande' i Þulur IV: tt (F. Jónsson, *Den norsk-isländske Skjaldedigtning A I* (1908), s. 686). Att det skulle röra sig om ett substantiv motsvarande fornisländskans *viki* 'trollkarl', men med ett undertryckt *k*, är inte aktuellt (F. X. Dillman, *Les magiciens dans l'Island ancienne* (2006), s. 445).

Detta dokument ingår i en digital utgåva av runristade lösföremål från Sigtuna. Dessa publiceras fritt tillgängliga på Internet.

Texten är ännu preliminär och kan komma att revideras. Hittar du felaktigheter eller känner till källor som inte har utnyttjats är du välkommen att meddela författaren dessa på nedanstående e-postadress.

Författare: Helmer Gustavson
Kontakt: magnus.kallstrom@raa.se

Riksantikvarieämbetet
Box 1114, 621 22 Visby
Tel. 08-5191 8000, Fax 08-660 7284
www.raa.se